

Posudek bakalářské práce Kristýny Müllerové :

Kulturologické aspekty veřejné plastiky v prostoru města se zaměřením na hlavní město Prahu

Kristýna Müllerová se ve své práci zaměřila na veřejnou plastiku jakožto kulturní fenomén v prostoru města a v tomto kontextu sleduje výtvarné umění především sochařské povahy ve veřejném prostoru Prahy, a zároveň také na vnímání takto široce a volně prezentovaného umění jakožto smyslový prožitek vyvolávající subjektivní vjemy a emoce v tradičním pojetí i současné době. Na úvod své práce si proto vymezuje základní kritéria, k nimž patří i definice veřejného prostoru a jeho nazírání z hlediska sociologie umění a kulturní a sociální ekologie, kdy umění vstupuje do veřejného prostoru, modifikuje ho a vyvolává stálé, byť i třeba podvědomé, reakce: řada míst, která vnímáme jako veřejná, je vlastně soukromého charakteru, byť jsou veřejně přístupná. Umění se často stává jedním z významných oživujících prvků anonymního prostředí. Sociální interakce díla ve vztahu k vnímajícímu okolí je dnes podstatným prvkem zkoumání vývoje výtvarného umění, neboť v minulosti se badatelé více soustředili na kontext dobový v okamžiku vzniku, ale dnes je zcela zřejmé, že prezentace díla a jeho recepce a hodnocení zpětně ovlivňuje i tvůrce.

V další kapitole své práce se v rámci ekologie dotkla postavení přírody ve městě a otázky městských parků a jejich vybavení, kdy říká, že „Koexistence veřejné plastiky a městského veřejného parku je stěžejním společensko kulturním tématem od doby klasicismu, kdy se otevíraly zámecké zahrady a umělecké sbírky veřejnosti“, neboť sleduje historické obohacování otevíraných parků o prvky umělecké výzdoby, s přihlédnutím k situaci v Praze. Dále se zabývá i problematikou sochařského parku, do jehož kategorie řadí např. i projekt Hadovka na Praze 6. Postihla i obdobnou akci v Kateřinské zahradě, kde dočasná instalace výtvarných prvků přímo reagovala na lokální prostředí a pocitově dotvářela genia loci této obvykle uzavřené a málo frekventované, ale velmi starobylé zahrady. Sochařský park v Praze je dodnes nerealizovaný záměr města Prahy.

Dále na pozadí historických epoch ve výtvarném umění už s důrazem na město Prahu sleduje veřejnou plastiku ve městě. Historický exkurs zahajuje středověkem, tj. gotikou, a pak renesancí, kdy však Praha, přes dlouhou tradici výtvarného umění v architektuře, vlastně kromě drobnějších solitérních realizací např. na Karlově mostě nebo v podobě kašen nemá prakticky žádné veřejné plastiky ve sledovaném smyslu volně stojících sochařských děl ve veřejném prostoru, ale v renesanci už podobné prvky existovaly, byť především v rámci soukromých zahrad. Bylo by možné zmínit z tohoto období v pražském prostředí především

zahradu u Letohrádku královny Anny s tzv. Zpívající fontánou jakožto neveřejnou, ale přitom velmi známou prostorovou realizací. Většina tehdejších dekorací byla spojena s architekturou, ať už jako reliéf, nebo malba či sgrafito, nebo plastika osazená např. v rámci fasády, ale tyto prvky, které vstupovaly do veřejného prostoru, nelze považovat za fenomén veřejné plastiky.

Za mnohem důležitější a vlastně základní modifikující slohovou etapu považuje období baroka. Oceňuje v tomto období jako významné prvky ve veřejném prostředí především fontány a morové či mariánské sloupy, které formovaly vzhled většiny našich měst, přičemž právě staroměstský mariánský sloup zasáhl znovu do dějinného kontextu i v roce 1918 po vzniku republiky a dozvuky událostí kolem jeho zboření naopak vstoupily do české politiky opět po roce 1989, kdy vznikla snaha o jeho obnovu a podnítila vzrušené debaty o jeho významu i výtvarné podobě. Jeho obnova je dnes nakonec velmi reálná a je vlastně podnětem k obnovení diskuse o podobě náměstí jako takového, jeho funkce, využití i uzavření v podobě dostavby bloku radnice.. V rámci této kapitoly také připomíná aleje jako přírodní a zároveň výtvarný prvek, který se prosadil i ve městech (stromořadí na ulicích nebo na Václavském náměstí apod.).

Národní obrození si vytklo za cíl i prezentaci významných osobností české historie na veřejnosti, a tak kromě významných staveb vznikaly pomníky, které pomáhaly vytvářet nový pohled na svět a podtrhly hodnoty národa v historickém kontextu měnící se společnosti v Evropě, a to včetně nacionalistických tendencí. Situace v Čechách byla poněkud komplikovanější, zejména s ohledem na historický vývoj a stav společnosti v Rakousko-Uhersku. Proto zde vybrala především nejdůležitější pomníky dané doby a nastínila okolnosti jejich vzniku i umístění. Dále pak popisuje významné lokality, kam byly tyto pomníky situovány, a to jak náměstí, tak i parky, přičemž některá místa se doplňovala o pomníky českých velikánů ještě v průběhu 20. století.

Architektonická moderna první poloviny 20. století již směřovala jinam, ale místo pomníků využívala jiná témata, a veřejný prostor byl spíše modifikován urbanisticky. Mnohem více se projevil umění éry socialismu, které vstupovalo do veřejného prostoru zcela plánovitě a prvoplánově propagandisticky a ovlivnilo hluboce i naše dnešní chápání veřejné plastiky ve městě. Nová témata, spojená se změněnou existenční situací, novými filosofickými podněty, ideologií, ale i zákonnými podmínkami, našla odezvu u mnoha autorů a lze sledovat posuny výrazu v období uvolnění 60. let a zejména i velkou autorskou škálu. Socialistický realismus se svou pokřivenou estetikou ale často nacházel ironické a satirické odezvy v obecném povědomí a vytvářel vlastně zcela nečekané reflexe v obecném kulturním

povědomí. Přitom se ale i zrodily osobnosti např. typu Jiřího Nováka, jehož mobily a plastiky výrazně zhodnotily městský interiér.

V závěru této kapitoly postihuje K. Müllerová postupné tendence k uvolnění v 80. letech v rámci akcí typu Malostranské dvorky a vytváření nových výtvarných prvků pro užité stavby typu dětská hřiště apod.: následně se dostává do 90. let, kdy se poptávka po výtvarných dílech do exteriéru zlomově snížila a díky tomu se tvorbě pro veřejné prostředí věnuje i užší okruh sochařů. Zhodnocuje zde i úlohu Magistrátu hlavního města Prahy nebo soukromých fondů, přispívajících na výzdobu města, ale zároveň i ne zcela dostatečnou podporu, která vznik veřejné plastiky nutně limituje. Vidí i průnik komercializace, která vede ke skoro kýčovitým realizacím s využitím propagačních efektů na úkor kvality díla. Hodnotí i vztah dnešní architektury a urbanismu k výtvarným dílům, kdy utilitární přístup a „ekonomie“ vítězí nad kvalitami prostředí. Nelze vlastně hodnotit soutěže, neboť se prakticky nevyhlašují. V závěru pak vytváří určitou vlastní typologii děl ve veřejném prostoru, která člení jako klasické sochy (ve smyslu veřejné plastiky), obytné sochy s užitným charakterem, drobnou plastiku a specifické site zásahy, kde postihuje i umění typu street art, guerilla art, akce a performance apod. jakožto specifický činitel ve veřejném prostoru.

V další kapitola hodnotí úlohu a funkci Galerie hlavního města Prahy jakožto správce podstatné části souboru veřejné plastiky v majetku města Prahy a nakonec v další kapitole některé současné autory přímo uvádí včetně jejich významných realizací, přičemž správně zde vidí nedostatek vazeb a kontextu se světovým uměním dané doby, neboť k žádné realizaci významného autora v Praze zatím nedošlo. Proto závěrečná kapitola hovoří o přípravě nového pomníku Jana Palacha, jehož autorem je John Hejduk, který by měl v Praze vzniknout.

Autorka si na závěr ponechala otázku vnímání umění ve městě, kde cítí menší zájem Magistrátu, jehož úloha je ve stávající době a zákonním prostředí nezastupitelná, i když poněkud opomíjí podíl samotných městských částí nebo institucí. Je však jisté, že divák se musí naučit vnímat, rozumět dílům, kromě estetických a výtvarných kvalit cítit jejich dobový kontext a obsah, neboť i podvědomá recepce je působícím činitelem na naše osobní pojetí výtvarného umění a obecného kulturního prostředí. Práci doprovází obsáhlý soupis použité literatury a dalších zdrojů.

Celkově lze říci, že autorka se nakonec svědomitě vyrovnává se zvoleným tématem, využila řadu dostupné literatury a pramenů a propracovala se k uvážlivé interpretaci a srovnání významných dobových kulturněhistorických jevů. **Doporučuji proto práci k obhajobě.**

V Praze dne 1. září 2014

PhDr. Petra Hoftichová